

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií FFUK

Posudek oponenta diplomové práce

Petra Vegnerová, *Candomblé: historie a současnost*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav románských studií, Praha 2016, ved. práce Mgr. Šárka Grauová, Ph.D., konzultant: doc. Markéta Křížová, Ph.D., 64 str. + příl.

Autorka, studentka magisterského oboru hispanistika a lusobrazilská studia, se ve své práci zaměřila na problematiku „afrického“ dědictví ve sféře „brazilských“ náboženství. Přitom od počátku si je vědoma složitosti a mnohovrstevnosti problému a jeho vývojových proměn. Vypořádává se i s výkladem a aplikací termínů jako synkretismus, desynkretizace, reafrikanizace. Hned jedna z prvních kapitol (kap. 2) je zdařilým přehledem dosavadního přístupu badatelů k problematice ras v Brazílii a afrobrazilské kultuře. Přitom v dalším textu nesetrvává jen u přebírání údajů antropologů, ale využívá i výsledků vlastních pozorování v jednom z četných *terreir* v São Paulu, ale také v Berlíně. Její práce tak vykazuje přesah od textu teoreticko-historického, založeného na sekundární literatuře, k pokusu o případovou studii opírající se o vlastní výzkum.

K formálním náležitostem:

Práce je psána kultivovaným jazykem, prakticky bez jazykových prohřešků a s minimem překlepů. Nejednotné však zůstalo přechylování ženských příjmení v poznámkách pod čarou (např. hned v pozn. 2, *Szwarcz* vedle *Szwarczová*); s komplikovanou strukturou brazilských příjmení obecně je nakládáno jinak v textu a jinak v poznámkovém aparátu (Viana Filho x Filho, Gonçalves da Silva x Silva, Nino Rodrigues x Rodrigues).

Některým citátům chybí uvedený zdroj – mohu se jen domnívat, že pocházejí z archivu autorky (např. str. 39-40, pozn. 56, 58, 59, nebo dále pozn. 71-74). Mělo by být uvedeno.

K faktografi:

- rozporuplná je formulace **tzv. súdánských národů** (v historické dimenzi vlastně značná část subsaharské Afriky, tzv. „černá Afrika“): na str. 17-18 je definována jednou jako „oblast (Costa da Mina – dnešní Nigérie, Ghana, Benin, Togo“ (tedy západní Afrika), podruhé jako „dnešní Súdán“, což je geograficky úplně jiná oblast (severovýchodní Afrika), a nevysvětluje ani, co se pod pojmem „dnešní Súdán“ chápe (Súdánská republika?, Jižní Súdán?). Na stejných stránkách se konstatuje, že v 18. stol. převážil dovoz otroků z oblasti Costa da Mina a jako hlavní motiv v pozn. 20 se uvádí vzdálenost s vysvětlivkou „doplnout do Angoly bylo rychlejší než na Costa da Mina“ (což odporuje logice předchozího tvrzení).

- autorka zdůvodňuje i zahrnutí prvků neafrického původu do své práce, např. *spiritismu* (kap. 4.3 a vysvětluje synonymní výraz *kardecismus*, str. 25), daleko dříve však jmenuje jen druhý z výrazů (str. 9 v textu), nebo je klade vedle sebe jako dva různé pojmy (tamtéž, pozn. 1). Rovněž

definuje **spiritismus jako „náboženství** vytvořené ve Francii“, „víru, která se ve Francii příliš neujala“ (str. 25), ale nezohledňuje rozdíl mezi Evropou (kde spiritismus ve svých počátcích představoval spíše pokus o spojení vědy a filozofie s duchovním rozměrem) a moderní Brazílií, kde je kardecismus/spiritismus zařazen mezi uznávaná náboženství i ve sčítacích operátech. V tomto směru cítím značnou závislost na použité sekundární literatuře, a tudíž „brazilský“ úhel pohledu.

- nepreciznost vyjádření: „v roce 1850, kdy byl v Brazílii zakázán obchod otroky“ (str. 11) – bylo by užitečné upozornit, že se jednalo pouze o transatlantický obchod s otroky (a proces jeho omezování trval minimálně od roku 1815 přes neúspěšné pokusy ve 30. a 40. letech), vnitřní obchod totiž pokračoval dál, až do zrušení samotného otroctví, řešil se jím nedostatek pracovní síly na kávových plantážích

- „ilegální obchod po zrušení otroctví“ (str. 16) - rozumí se opravdu až po roce 1888?, nebo v období po uzavření anglo-brazilské smlouvy o zrušení dovozu otroků z Afriky v roce 1831, kdy ilegální dovoz paradoxně prudce narůstá?

- sv. Jiří „je většinou vyobrazován s **červeným** mečem“ (str. 34) – to se asi netýká křesťanské ikonografie (kde je jeho hlavním atributem kopí a drak), do kteréhožto kontextu je toto tvrzení zasazeno?

- časové zařazení vzniku candomblé v souvislosti s působením historické osobnosti Iyá Nasô do doby „před přibližně dvěma až třemi sty lety“ (str. 20) – to je značný časový rozptyl, jestliže je dále pro stejné potřeby dokladována její cesta do Afriky po povstání *malês* v roce 1835 (str. 44, od té doby neuplynulo ještě ani dvě stě let). I když беру v úvahu, že – jak i sama autorka upozorňuje – neexistuje jednotná a jednoznačná interpretace této osobnosti a jejího vlivu na vznik candomblé.

V uvedených pasážích pro mne jako čtenáře nebylo vždy snadné se ve formulacích orientovat, nechávám ovšem prostor k osvětlení těchto mých pochyb při obhajobě.

Jinak považuji práci za přínosnou, diplomantka shromáždila k afrobrazilským kultům zásadní literaturu, nepřejímá bez rozmyslu, ale srovnává názory jednotlivých antropologů a nepodává černobílý obraz – naopak konfrontuje jejich názory v jejich odlišnostech, snaží se vidět vývoj problému také v časové a místní proměnlivosti a nebojí se uplatnit i vlastní zkušenost z terénního výzkumu v brazilském i evropském nejsoučasnejším kontextu. Práce splňuje požadavky kladené na vysokoškolské kvalifikační práce tohoto typu, a proto ji doporučuji k obhajobě s předběžným hodnocením na pomezí velmi dobře a výborně.

V Praze, 1. 9. 2016